

NATUURMONUMENTEN, GEMEENTE VALKENBURG AAN DE GEUL,
WATERSCHAP LIMBURG

AGENDA KASTELENPARK VALKENBURG – SCHIN OP GEUL

29 JUNI 2022

WSP NEDERLAND B.V.
GAETANO MARTINOLAAN 50
6229 GS MAASTRICHT

+31 (0)88 910 20 00
wsp.com

PROJECTNUMMER
SLM018140

DOCUMENTNUMMER
02, versie 0.2

COLOFON

OPDRACHTGEVER

Natuurmonumenten

In samenwerking met

Gemeente Valkenburg aan de Geul
Waterschap Limburg

CONTACTGEGEVENS WSP

Rob Gerardts
06-21280169
Rob.gerardts@WSP.com

AUTORISATIE

PROJECTNUMMER	DOCUMENTNUMMER	VERSIE	STATUS
SLM0018140	02	2.0	Definitief

OPGESTELD DOOR	FUNCTIE	DATUM	PARAAF
Rob Gerardts Msc.	Senior Planoloog	29-6-2022	

INHOUDS- OPGAVE

INLEIDING	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Samenwerking	5
1.3 Gebiedsenveloppen	5
KASTELENPARK VALKENBURG – SCHIN OP GEUL	6
2.1 Kenmerken	6
2.2 Ontwikkelingsmogelijkheden	6
2.3 Toekomstbeeld	7
GEBIEDSENVELOPPEN	7
3.1 Stadsrand Noord	8
3.2 Stadsrand Zuid	10
3.3 Schaloen centraal	13
3.4 Zuidelijke helling en biebosch	15
3.5 Noordelijk helling/Plateau	17
3.6 Omgeving Stuw	18
3.7 Centrale Beemden	20
VERVOLG	21

INLEIDING

Valkenburg is gelegen in een relatief smal dal waarbij de stedelijke bebouwing loopt aan zowel de noord- als zuidzijde tot de teen van de helling. Deze relatief beperkte ruimte is in het stedelijk gebied compact ingevuld. Naast de stedelijke functie is het dal van de Geul een drager van diverse functies als bijzondere natuurwaarden, landschappelijke waarden en uitgebreide en zeer herkenbare cultuurhistorische waarden. Deze diverse functies zijn in het gebied Valkenburg Oost tot op heden redelijk op zichzelf staand ingevuld en dit leidde in de afgelopen jaren tot steeds meer druk op de ruimte.

Dat komt in de stadsrandzone en het landelijk gebied van Valkenburg Oost, het 'Kastelenpark' Valkenburg – Schin op Geul, tot uiting in onder andere een hoge parkeerdruk, te weinig ruimte en aandacht voor water(kwaliteit), beperkte mogelijkheden voor invulling en behoud van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing, specifieke ecologische knelpunten en weinig relatie tussen stad en buitengebied.

1.1 AANLEIDING

Om de toekomst van Valkenburg Oost goed vorm te kunnen geven heeft de gemeente Valkenburg aan de Geul de 'Visie Valkenburg Oost' opgesteld. Aan het opstellen van deze visie is een uitgebreid participatief proces voorafgegaan. Uit dit proces kwam de Geul als grote kwaliteit en belangrijk element in het gebied naar voren en daarnaast de kwaliteiten van het kastelenlandschap. Dit was voor de gemeente aanleiding om Natuurmonumenten en het Waterschap Limburg te benaderen om gezamenlijk te kijken naar de ontwikkeling van Valkenburg Oost.

Niet alleen de gemeente Valkenburg aan de Geul heeft recent beleid opgesteld dat ziet op dit gebied. Recent zijn ondermeer 'Visie op een klimaatrobuust Geuldal', diverse cultuurhistorische complexbeschrijvingen, het Natura 2000 beheerplan Geuldal en een visie beekdalbrede aanpak voor geheel Limburg opgesteld. Daarnaast heeft het Waterschap Limburg, om wateroverlast knelpunten op te lossen, het programma 'Water in Balans' ingericht.

Uit deze beleidsstukken blijkt dat verschillende doelen elkaar kunnen versterken. Daarom wordt er voor gekozen gezamenlijk op te trekken.

Gemeente Valkenburg aan de Geul, Waterschap Limburg en Natuurmonumenten hebben, als grootste gebiedseigenaren, deze conclusie gezamenlijk getrokken en hebben naar aanleiding hiervan het initiatief genomen om gezamenlijk een agenda te vormen voor de korte, middellange en lange termijn voor het Kastelenpark Valkenburg – Schin op Geul. Hierbij hebben deze partijen bewust het gebied niet concreet afgebakend en begrensd, om eerst gezamenlijk te kijken naar doelen en belangen.

Gezien hun eigendomspositie en belangen heeft deze agenda ruwweg betrekking op het gebied tussen het Berkelplein in het westen en de kern van Schin op Geul in het oosten. De agenda ziet daarmee nadrukkelijk op de relatie tussen stad en buitengebied en de zaken die in het buitengebied spelen. Stedelijke vragen die naar voren komen uit de visie Valkenburg Oost als de voorgenomen inrichting van het Walramplein maken geen onderdeel van deze agenda uit, maar de relatie tussen de ontwikkelingen in de stad en in het buitengebied hangen uiteraard wel nadrukkelijk samen en vormen het uitgangspunt voor deze agenda. Daarnaast heeft de watercrisis van medio juli 2021 er voor gezorgd dat de opgave om 'ruimte voor water' te realiseren nog nadrukkelijker op de agenda is komen te staan. Dit leidt echter ook tot onzekerheden aangezien er nu uitgebreid inhoudelijk onderzoek plaatsvindt naar het hele stroomgebied van de Geul en mogelijke oplossingen in dit kader ook deels in dit gebied gezocht kunnen worden.

1.2 SAMENWERKING

Om op een goede manier invulling te kunnen geven aan de agenda Kastelenpark Valkenburg – Schin op Geul en de plannen voor de toekomst hebben de drie initiërende partijen nadrukkelijk de samenwerking gezocht met eveneens in dit gebied actieve partijen als de stichting VBC-Geul & Zijbeken, het IVN en de provincie Limburg.

Met deze partijen zijn twee gezamenlijke werksessies georganiseerd waarin de beleidsdoelstellingen van iedere partij naar voren zijn gekomen en waarin een gezamenlijke analyse van het gebied is gemaakt waaruit mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor de toekomst zijn afgeleid.

In deze werksessies is geconstateerd dat er een aantal locaties binnen het Kastelenpark zijn waar ontwikkelingen samenvallen of waar een combinatie van aandachtspunten speelt die in deze deelgebieden op een integrale manier opgepakt kunnen (en zouden moeten) worden om een optimaal resultaat te bereiken. Dit is verwerkt in 7 gebiedsenveloppen waarin richting gegeven wordt aan de toekomstige ontwikkeling van het Kastelenpark met overkoepelend een concrete formulering van doelen voor het gehele Kastelenpark Valkenburg – Schin op Geul nader uitgewerkt.

1.3 GEBIEDSENVELOPPEN

Het Kastelenpark wordt in de huidige opzet gekenmerkt door een relatief groot aantal functies. Er is echter geen duidelijke ruimtelijke zonering in het gebied aanwezig en de landschappelijke samenhang ontbreekt, het gebied is gefragmenteerd zowel door de vele hekwerken als een te beperkt samenhangend recreatief padenstelsel. Hierdoor gebeurt het bijvoorbeeld dat het parkeren voor het gehele gebiedsbezoek vaak plaatsvindt voor het meest beeldbepalende cultuurhistorische ensemble in dit gebied, en tevens Rijksmonument, Kasteel Schaloen en dat het dal van de Geul sterk vernauwd wordt met allerlei hekwerken en bouwwerken in de noordwestelijke hoek rondom de sportvelden.

Er is derhalve behoefte aan het op een integralere en meer samenhangende wijze bekijken van het Kastelenpark en aan de hand hiervan de toekomstige ontwikkeling van dit gebied richting te geven. Dit met als doel de landschappelijke samenhang in het gebied te versterken en de uitstraling van het gebied als Kastelenpark goed vorm te kunnen geven. Om dat op een goede manier in te kunnen vullen is er een zonering van het gebied uitgewerkt, waarbij gebiedsenveloppen zijn onderscheiden. De kenmerken, kansen en ontwikkelingen zijn per zone hierin in beeld gebracht. Naar aanleiding hiervan zijn kansrijke ontwikkelingsmogelijkheden gesignaleerd en is een beschrijving opgesteld van de gewenste ontwikkelingsrichting per gebiedsenvelop. Om de samenhang tussen de gebiedsenveloppen te waarborgen is er tevens een nadere concretisering gemaakt van de doelen voor het gehele gebied, als uitwerking van de visie Valkenburg Oost (zoals deze in december 2021 door de gemeenteraad van Valkenburg aan de Geul is vastgesteld).

In de gebiedsenveloppen wordt eveneens benoemd wat de vervolgstappen kunnen zijn om uiteindelijk te komen tot projecten. Hierbij is ook opgenomen welke partijen per gebied de regierol zouden kunnen nemen om die uitwerking naar uitvoeringsmaatregelen vorm te geven.

Het Geuldal kent een grote wateropgave: door de hellingen en de geologie ontstaat gemakkelijk wateroverlast. Verschillende systemen zoals de landbouw, toerisme, natuurgebieden en stedelijke gebied

hebben invloed op het watersysteem. Dat dit ook de andere kant op werkt, werd nog eens duidelijk in Juli 2021, waarbij al deze systemen met grote wateroverlast te maken kregen.

Met de opdeling in gebiedsenveloppen kunnen partijen per gebied de regievol verdelen, maar er wordt rekening gehouden met het watersysteem als geheel.

De Sesa (Systeemgerichte ecologische stress analyse) Geul, welke in 2022 wordt uitgevoerd door het Waterschap, heeft met name een focus op ecologie en waterkwaliteit. Momenteel is Deltares bezig met een watersysteemanalyse van de gehele Geul waarbij ook al eventuele maatregelen worden bekeken. Wanneer concrete maatregelen worden opgesteld, zal in detail naar het effect van de maatregel op het watersysteem als geheel gekeken worden.

KASTELENPARK VALKENBURG – SCHIN OP GEUL

Het projectgebied van de agenda Kastelenpark Valkenburg – Schin op Geul beslaat ruwweg het gebied van de bibliotheek Valkenburg tot de bebouwing van Schin op Geul en de kruin van de helling aan noordelijke en zuidelijke zijde. Het beslaat hiermee feitelijk het buitengebied en de stedelijke rand van Valkenburg.

2.1 KENMERKEN

Het Kastelenpark kent zeer hoge ruimtelijke waarden in de vorm van onder andere 1) de drie kastelen Oost, Schaloen en Genhoves die tevens Rijksmonument zijn 2) de ligging in het dal van de Geul en 3) de zeer uitgebreide natuurlijke waarden daar het plangebied grotendeels Natura2000 gebied betreft.

Het Kastelenpark ligt op dit moment echter ook redelijk geïsoleerd. De stadsgrens van Valkenburg is aan de oostzijde een vrij harde en de verbindingen tussen stad en buitengebied zijn beperkt aanwezig. Ook in functionele zin is er een beperkt relatie tussen de stad en het buitengebied doordat er weinig samenhang is tussen de functies in beide gebieden. Wanneer er in het Kastelenpark onderlinge relaties zijn dan zijn die in de oost – west richting georiënteerd, maar ook in die richting zijn behoorlijke belemmeringen en wordt de verbinding feitelijk enkel vormgegeven door de N595, de Oosterweg als wandelverbinding en de Geul die doorloopt (maar wel een veel steniger karakter heeft in het stedelijk gebied).

Onderlinge samenhang in de noord- zuid richting is niet of nauwelijks aanwezig. Dit komt zowel naar voren in de vorm van ontbrekende verbindingen (met name te voet en met de fiets) als in de vorm van beperkte ruimtelijke en functionele samenhang en beperkte ecologische verbindingen. Dit gebied is tevens (grotendeels) inundatiezone en meanderzone. De waterkwaliteit in dit gebied is op dit moment een aandachtspunt, aangezien deze niet voldoet aan de Kaderrichtlijn Water (KRW).

2.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

In de visie Valkenburg Oost die op 13 december 2021 door de gemeenteraad van Valkenburg is vastgesteld na een uitgebreid participatie traject met inwoners en stakeholders in het gebied, wordt het landelijk gebied van Valkenburg Oost met name getypeerd als een Kastelenpark met hoge ecologische waarden en met de Geul als belangrijke ruimtelijke drager. Dit is ook de ontwikkelingsrichting die in deze agenda uitgangspunt is.

In het kader van deze agenda wordt met name uitgewerkt hoe dit beeld gerealiseerd kan worden en welke ontwikkelingen waar in het gebied tot stand gebracht kunnen worden om dit beeld daadwerkelijk te realiseren. Hierbij horen de volgende doelen die behaald dienen te worden:

- Het versterken van de ecologische waarden in het gebied
- Het verbeteren van verbindingen tussen diverse ecologisch waardevolle gebieden
- Het vergroten van de mogelijkheden en de aantrekkelijkheid, voor alle doelgroepen maar zeker ook voor jongeren, om het Kastelenpark als uitloopegebied van de stad te benutten
- Het waarborgen van de unieke cultuurhistorische waarden in het gebied voor de toekomst
- Het landelijk gebied Valkenburg Oost als op zichzelf staand bezoekdoel versterken
- Watersysteem als ordenend principe hanteren om zowel te zorgen voor voldoende water (niet teveel en niet te weinig) en de waterkwaliteit te verbeteren (en de principes van de beekdalbrede benadering te hanteren)
- Zoveel mogelijk de natuurlijke waterberging van het gebied te herstellen en andere mogelijkheden om water vast te houden te verbeteren, voordat het in het huidige systeem van de Geul terecht komt.

2.3 TOEKOMSTBEELD

De voor het Kastelenpark kenmerkende elementen in de vorm van de meanderende Geul, de unieke cultuurhistorische waarden van de kastelen Oost, Schaloen en Genhoves met hun landerijen en de steile en begroeide noordelijke en geleidelijk oplopende en open zuidelijke helling van het dal zijn ook in de toekomst duidelijk aanwezig en worden waar mogelijk in hun beeld versterkt.

Daarnaast kent het Kastelenpark in de toekomst een duidelijke zonering waarbij een heldere structuur aanwezig is van voorzieningen als parkeren, horeca en bezoekdoelen. De grenzen tussen de stad en het buitengebied zijn verzacht doordat barrières weg zijn gehaald en doordat de water- en groenstructuren het ordenende principe zijn waaraan andere functies zijn aangehaakt. Dit leidt er ook toe dat wandel- en fietsverbindingen de uitstraling bepalen en dat voorzieningen voor auto's, maar ook functies als horeca, wonen en sportvoorzieningen, zich hierop aanpassen qua inrichting van de ruimte. De groen- en waterstructuren lopen ook de stad in en maken het aantrekkelijk om het gebied als ommetje of sport- en recreatiegebied te gebruiken voor mensen die in de stad zijn, zowel inwoners als bezoekers.

De natuurwaarden in het gebied zijn vergroot en de verschillende deelgebieden hebben meer onderlinge samenhang. De water- en bodemkwaliteit in het gebied zijn verhoogd en bieden een gezonde basis voor de toekomst.

GBIEDSENVELOPPEN

Met de invulling van de gebiedsenveloppen wordt een concrete en gebiedsgerichte uitwerking gemaakt van de geformuleerde algemene doelstelling voor het Kastelenpark. De gebiedsenveloppen bieden ook de mogelijkheid om met gebiedspartners concreet aan de slag te gaan in de komende jaren. Hiervoor zijn per envelop de initiatiefnemer(s) benoemd en de partijen die betrokken zijn.

Onderstaand wordt in een aparte paragraaf per gebiedsenvelop eerst een globale begrenzing van die envelop gegeven, vervolgens worden de kenmerken van het betrokken gebied geschetst en worden mogelijke ontwikkelingsrichtingen geschetst die nader uitgewerkt en onderzocht dienen te worden.

Door het relatief grote aandeel aan publiekstrekkende functies als de bibliotheek, de tennis- en voetbalvereniging, de speeltuin bij 't Koetshoes en het jeugdhonk met de scouting komen veel bewoners van Valkenburg in dit gebied. Het hoogwater in juli 2021 heeft forse invloed gehad op deze voorzieningen waaronder de sportverenigingen. Mede naar aanleiding daarvan vindt er momenteel overleg plaats over de toekomst van deze sportverenigingen op deze locatie.

3.1.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Stadsrand Noord is de meest stedelijke gebiedsenvelop binnen de agenda Kastelenpark. Het is een gebied dat, door de aanwezige functies, goed bekend is bij en vaak bezocht wordt door inwoners van Valkenburg. Hier liggen dan ook bij uitstek kansen om inwoners en bezoekers, zeker ook een jongere doelgroep, kennis te laten maken met het waardevolle buitengebied van Valkenburg Oost en de specifieke kenmerken van het Geuldal.

Door dit gebied een meer open en vrij toegankelijk karakter te geven, waarbij het realiseren van ruimte voor de Geul prioriteit heeft, worden de mogelijkheden versterkt om de unieke kwaliteiten van het Kastelenpark te beleven. Een open karakter is ook van cruciaal belang voor de waterhuishouding in dit gebied, maar kan ook een bijdrage leveren aan het beheersen van de waterhuishouding in de kern van Valkenburg. Een open karakter wil overigens niet zeggen dat deze gronden geen functie kunnen hebben. Bij eventueel aan te brengen begroeiing zal in het kader van de vergunningverlening getoetst moeten worden wat de effecten zijn. Bij deze gewijzigde inrichting ligt de nadruk op de noordelijke zijde van de Geul. Ook komt daardoor het cultuurhistorisch waardevolle beeld van het eerste kasteel van het Kastelenpark beter in het zicht met vergezichten naar de rest van het Geuldal.

Qua functionele invulling is een verdere versterking van op jongeren gerichte functies een kans om dit gebied laagdrempelig te beleven. Dit kan betrekking hebben zowel op voorzieningen om in de openbare ruimte te bewegen als het versterken van de mogelijkheden voor spelen en het bieden van (natuur) educatie in dit gebied. In de visie Valkenburg Oost is de ambitie om een kleinschalig bezoekerscentrum op te richten in het Kastelenpark dat zich richt op de rol van de Kasteeltuinen in het klimaat-technisch toekomstbestendig maken van Valkenburg aan de Geul.

De omgeving van Kasteel Oost zou hiervoor een geschikte locatie kunnen zijn door haar bekendheid bij deze doelgroep, de beschikbare ruimte, de ligging tegen de stad en aan de bestaande verbindingen met het buitengebied. Bijvoorbeeld het benutten van de bebouwing van Kasteel Oost zou hiervoor passend kunnen zijn, waarmee het behoud van dit Rijksmonument ook beter gewaarborgd kan worden.

3.1.3 TOEKOMSTBEELD

De Stadsrand Noord loopt door tot in het centrum van Valkenburg en vormt een groene wig tussen stad en buitengebied waarin de Geul de hoofdrol speelt. Stadsrand Noord is zo opgezet dat oost-west verbindingen optimaal gefaciliteerd zijn en dat dit aantrekkelijke verbindingen zijn waarbij fietsers- en voetgangers de prioriteit hebben. Stadsrand Noord is, zeker in de lagere delen richting de Geul, een open en vrij toegankelijk gebied waarin geen barrières aanwezig zijn die de waterstand kunnen opstuwten, maar is juist een optimaal ingericht inundatiegebied met ruimte voor de Geul.

In Stadsrand Noord zijn diverse functies aanwezig die inwoners van Valkenburg en bezoekers aan het centrum van Valkenburg aantrekken. Dit gaat om voorzieningen om te sporten en bewegen in de openbare ruimte, te recreëren (in de vorm van horeca en dagrecreatie) en om educatie over het Geuldal en haar geschiedenis te geven. Gebouwde voorzieningen hebben hun plaats in de waardevolle historische

bebouwing (die bovendien wat hoger gelegen is). Bestaande voorzieningen als het Koetshuis en de speeltuin zijn beter ingepast in het Kastelenpark.

De historische en waardevolle bebouwing in het gebied wordt optimaal ingezet voor het bereiken van deze doelen en zijn daarmee goed zicht- en beleefbaar.

3.1.4 ENVELOP BETROKKENEN

De invulling van dit meest stedelijke gebied in het Kastelenpark is met name een opgave waar de gemeente Valkenburg aan de Geul verantwoordelijkheden heeft. De gemeente heeft naast haar publiekrechtelijke taak op het gebied van openbare ruimte ook een belangrijke rol als eigenaar van het grootste gedeelte van de gronden binnen deze gebiedsenvelop zoals Kasteel Oost en de gronden van de sportverenigingen.

Andere belangrijke partijen zijn het Waterschap (om het optimaal zorg te dragen dat het gebied functioneert als inundatie- (en meander)gebied), Natuurmonumenten (en eventueel een partij als IVN, voor een goede fysieke relatie met het achtergelegen gebied en om educatie over het Geuldal en haar geschiedenis te verzorgen) en lokale partijen als de sportverenigingen.

3.2 STADSRAND ZUID

Stadsrand Zuid is het gebied rond het Geulpark waar men vanuit oostelijke richting Valkenburg bereikt. In het gebied hebben veel ingrepen plaatsgevonden, waardoor er (als enige van de gebiedsenveloppen) vrij weinig te herkennen is van de oorspronkelijke landschappelijke waarden.

3.2.1 KENMERKEN

Stadsrand Zuid kent relatief weinig duidelijk te onderscheiden functies; enkel de visvijver en de parkeerplaats Geulpark? zijn als zodanig te onderscheiden. De parkeerplaats Geulpark wordt op dit moment te weinig gebruikt als parkeerplaats voor bezoek aan het centrum van Valkenburg of voor bezoek aan het buitengebied van Valkenburg Oost. Belangrijke oorzaken hiervoor zijn het ontbreken van goede en aantrekkelijke wandel en fietsverbindingen, het aanwezig zijn van behoorlijk wat fysieke barrières als hekwerken, het ontbreken van een duidelijk verkeersgeleidingssysteem en de parkeerkosten die hier gerekend worden ten opzichte van de gratis parkeerplaatsen in het buitengebied. Dat deze parkeerplaats

dan grotendeels verlaten is zorgt er voor een groot gedeelte voor dat er met name in de avonden door omwonenden overlast ondervonden wordt rondom de parkeerplaats.

Stadsrand Zuid ligt op een optimale locatie om als oostelijke poort voor Valkenburg en het Kastelenpark te functioneren, maar dat gebeurt op dit moment nog te weinig. De bestaande parkeerplaats is omheind en de begroeiing is hier relatief dicht, waardoor de verbindingen met andere functies ontbreken. De Stadsrand Zuid kent ook op landschappelijk en natuurlijk gebied totaal andere kenmerken dan het buitengebied of de stad en ook dit zorgt ervoor dat het gebied niet als schakel tussen stad en land dient. Dit gebied kenmerkt zich namelijk door relatief grote en recente ingrepen waarbij de vijver is gegraven en er veel meer begroeiing is ontstaan dan op de omliggende gronden aanwezig is. Deels is dit gebied een aangeharkt park en deels wilde natuur; daardoor ontbreekt er een samenhangend ruimtelijk beeld. Dit deelgebied heeft ook een beperkte relatie met de rest van het Kastelenpark vanwege de ontbrekende fysieke verbindingen en zichtrelaties.

3.2.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Stadsrand Zuid kan de natuurlijke overgang vormen tussen de stad en het buitengebied. In Stadsrand Zuid kan (een deel van) het parkeren voor het bezoek aan de binnenstad, maar ook voor het bezoek aan het buitengebied gefaciliteerd worden. De parkeervoorziening die hier aanwezig is, moet derhalve niet alleen in relatie staan tot een verschuiving van de parkeerdruk in het centrum, maar zeker ook in relatie tot de keuzes die gemaakt worden in het buitengebied. Concreet betekent dit dat de Stadsrand Zuid geschikt is om een deel van het parkeren wat nu aan de N595 en bij Schaloen (in ieder geval voor bezoekers die niet enkel voor functies bij Schaloen komen) plaats kan vinden en dat het geschikt is als randparking voor langparkeerders die Valkenburg centrum en omgeving bezoeken.

Er zal onderzocht moeten worden of de bestaande parkeercapaciteit bij een dergelijke dubbelrol uitgebreid moeten worden. Randvoorwaardelijk is dat hiervoor in ieder geval goede wandelverbindingen naar de binnenstad en de naastgelegen woonwijk en functies in Valkenburg Oost zoals Schaloen en Kasteel Oost komen. Ook zullen bestaande hekwerken en haagstructuren verwijderd moeten worden. Tevens zal de aansluiting met de N595 moeten verbeteren, waarbij het belangrijk is dat de inrichting van de weg aansluit bij de meer intensieve gebruiksfuncties die hier kunnen komen en de parkeerplaats een klimaatadaptieve inrichting krijgt waarbij het ook beter in het landschap ingepast wordt. Bij een herinrichting is het belangrijk het wegnemen van de ondervonden overlast als een belangrijk uitgangspunt te hanteren.

Daarnaast is Stadsrand Zuid een belangrijke schakel om ook verbindingen in noord-zuid richting te realiseren, waar er in het Kastelenpark nu feitelijk alleen oost-west gerichte verbindingen zijn. In dit gebied kunnen ecologische verbindingen gerealiseerd worden tussen het gebied van de Geul en de Schaesberg en de Biebosch.

De vijver in het Geulpark wordt op dit moment slechts voor een relatief klein gedeelte gebruikt ten behoeve van het sportvissen. Voor het overige is het een redelijk diepe bak met water met weinig ecologische waarden die als gebiedsvreemd element een barrière vormt om goede verbindingen tussen functies en samenhang in het gebied aan te brengen. Het opnieuw inrichten van de vijver met als doel de realisatie van een duidelijk herkenbaar profiel en meer samenhang in de omgeving is een belangrijke ontwikkelingsmogelijkheid in deze gebiedsenvelop. Dit met behoud van de functie in het watersysteem.

Ook op het gebied van water en met name bij piekafvoeren speelt de fysieke ligging van de Stadsrand Zuid een rol, doordat het in vergelijking met de omgeving relatief laag gelegen is. In de praktijk betekent dit dat het gebied vanaf het huidige waterniveau inundatiegebied is en dat alles hoger dan het huidige waterpeil

van de vijver vrij gehouden zou moeten worden of gecompenseerd moet worden door aanleg van dezelfde inundatiemogelijkheden in de (directe) omgeving.

De visvijver vormt de laatste schakel in het watersysteem voordat het water van de hellingen, aan de overzijde van de N595, via de kwelzones evenwijdig aan de N595, de Geul bereikt. De waterkwaliteit in de Geul, net als het water in de kwelzone, is van slechte kwaliteit en een herinrichting van de vijver kan, door toevoeging van natuurlijke waterzuivering, bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit gebied is hiermee ook een belangrijk onderdeel van het versterken van de verbinding tussen noordelijke en zuidelijke helling.

3.2.3 TOEKOMSTBEELD

In de toekomst is de Stadsrand Zuid de duidelijk herkenbare poort van Valkenburg en een duidelijk herkenbaar onderdeel van het Kastelenpark. Om dit te bereiken wordt het gebied ingericht met de kwaliteiten die ook in het overige landelijke deel van Valkenburg Oost voorkomen. Hierbij zijn met name openheid, duidelijke zichtrelaties met de cultuurhistorisch waardevolle ensembles Kasteel Oost en Schaloen en de typische natte beemden met extensief (agrarisch) gebruik en wandelverbindingen van belang. Hiermee wordt de zichtbaarheid en beleefbaarheid van de Geul en de diverse kasteeltuinen verhoogd. De bestaande barrières tussen de naastgelegen woonwijk en de rest van het stedelijk gebied van Valkenburg zijn weggenomen. Dit betekent dat hekwerken verwijderd zijn en er meerdere wandelverbindingen naar en vanuit de stad zijn gerealiseerd. Hierbij hoort ook dat de wegenstructuur meer op een verblijfsfunctie gericht is en niet meer enkel op een doorgaande functie. Hiermee is dit het gebied waar, komende vanuit oostelijke richting, logischerwijs geparkeerd wordt en waar vanuit Valkenburg of het Kastelenpark bezocht wordt.

Het Geulpark is verder ontwikkeld tot een ecopark waarbij de structuren aansluiten bij de kenmerken van het landschap en het gebied van de huidige vijver ook een rol speelt op het gebied van ecologische verbindingen en het zuiveren en vasthouden van water. In dit kader is uitgewerkt of de vijver de huidige maat moet houden of mogelijk verkleind kan worden.

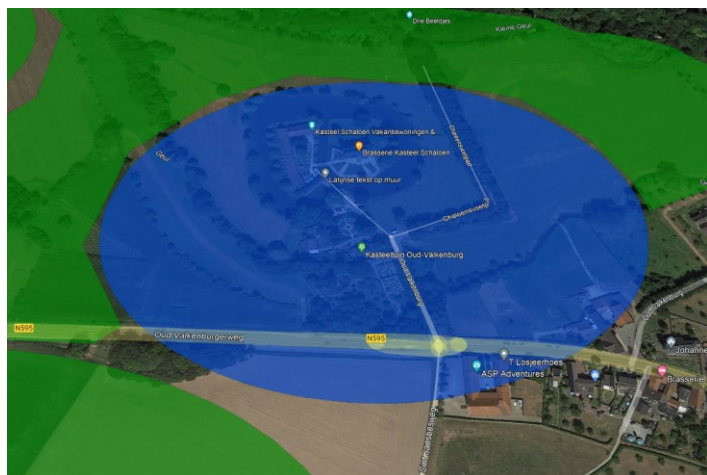
Het resultaat is dat Stadsrand Zuid daadwerkelijk een zachte overgang vormt tussen het landelijk gebied van Valkenburg Oost en het stedelijk gebied. Stadsrand Zuid vervult door haar opzet zowel een rol in het ondersteunen van de stad als van het buitengebied, met name doordat het de locatie is waar bezoekers van buiten arriveren om beide te bezoeken en het hiermee de oostelijke toegangspoort van Valkenburg Oost is.

3.2.4 ENVELOP BETROKKENEN

Met name vanuit het oogpunt van grondeigendom, maar ook vanuit de gesignaleerde ontwikkelingsmogelijkheden zijn Natuurmonumenten, Gemeente Valkenburg aan de Geul en Waterschap Limburg de partijen met de grootste rol bij de verdere invulling van dit gebied. Hierbij kunnen partijen als de Stichting Vrienden van het Geulpark, bewoners van omringende wijken en de provincie in relatie tot de aansluiting op de N595 worden betrokken.

3.3 SCHALOEN CENTRAAL

Deze gebiedsenvelop heeft betrekking op Kasteel Schaloen en de omliggende landerijen en direct aangrenzende gronden. Schaloen ligt centraal in het Kastelenpark en vormt hierdoor voor velen het gezicht van het Kastelenpark.

3.3.1 KENMERKEN

Schaloen en omgeving vormt het beeldbepalende hart van het Kastelenpark. De monumentale bebouwing van kasteel Schaloen met de bijbehorende landerijen en kenmerkende elementen als de gracht en de toegangslaan tussen Oud Valkenburg en Valkenburg zijn hiervoor aansprekende voorbeelden. Vanuit kasteel Schaloen zijn er goede wandel- en fietsverbindingen richting de noordelijke zijde van de Geul en van daaruit richting oosten en westen. In zuidelijke richting en rondom de N595 is de bereikbaarheid voor wandelaars en fietsers beperkt.

In dit gebied zijn een aantal functies aanwezig die mensen het Kastelenpark in trekken, zoals de horeca bij kasteel Schaloen (die tevens startpunt is voor diverse wandelroutes) en de IVN tuin. Het gaat echter wel om functies die op zichzelf staan en weinig onderlinge relatie of samenhang hebben. Bovendien zijn er ook nog diverse beeldbepalende gebouwen in dit gebied, zoals het hoofdgebouw van kasteel Schaloen maar ook een aantal bijgebouwen op het terrein, die op dit moment geen concrete functie hebben.

De aantrekkingskracht van dit gebied wordt beperkt doordat de N595 in deze omgeving een forse stempel op de ruimtelijke kwaliteit drukt door de ruime opzet en hoge snelheid die hier gereden wordt. Dit bemoeilijkt tevens het oversteken voor voetgangers en fietsers.

In het gebied wordt relatief veel geparkeerd; niet alleen ten behoeve van de in het gebied aanwezige functies, maar ook voor bezoekers die de rest van het landelijk gebied bezoeken of zelfs door bezoekers die niet direct een bezoekdoel in de omgeving hebben. Dit drukt een behoorlijke stempel op dit gebied, vooral in de kasteellaan van kasteel Schaloen.

De kwelzones die aan de westzijde van deze gebiedsenvelop de afgelopen jaren zijn ingericht, functioneren nog niet optimaal. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat ze nog wat minder nat zijn dan op gerekend en anderzijds is de waterkwaliteit van het instromende water onvoldoende om aan te sluiten bij de doelstellingen vanwege hoger gelegen landgebruik.

3.3.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Het gebied Schaloen Centraal ontwikkelt zich verder tot het hart van het Kastelenpark. Dit betekent dat hier functies kunnen komen die een brede doelgroep (zowel jong als oud) richting het Kastelenpark trekken. Bij de functionele invulling van het gebied is het belangrijk dat functies toe worden gevoegd die een relatie met de omgeving hebben, rekening houdend met de inundatie- en meanderzone van de Geul. Het parkeren voor de functies wordt beter gestructureerd, waarbij enkel de noodzakelijke parkeervoorzieningen in dit gebied aanwezig zijn en voor het overige in Stadsrand Zuid wordt geparkeerd. De toegangslaan tot kasteel Schaloen en de gronden aan de N595 worden hierbij van parkeren ontdaan, waardoor het aanzicht van kasteel Schaloen in kwaliteit verhoogd wordt en de nadruk met name op de cultuurhistorische en landschappelijke waarden komt te liggen.

Het gebied wordt als een verblijfsgebied gepositioneerd, waarbij de functie van de N595 niet in hoofdzaak een doorgaande functie is, maar hier met name gericht is op de bereikbaarheid van Schaloen, de in dit gebied aanwezige functies en Valkenburg.

Het wandelen en fietsen wordt met name in zuidelijke en westelijke richting versterkt.

De zone evenwijdig aan de N595 wordt verder ingevuld als nieuwe natuur, waarbij de kwelfunctie verbeterd wordt en de waterkwaliteit verhoogd wordt. De natuurkwaliteiten, met name in de vorm van glanshaverhooilanden, krijgen meer ruimte en ook de abiotische factoren kunnen verbeterd worden.

3.3.3 TOEKOMSTBEELD

Kasteel Schaloen is het hart en schakelpunt binnen het Kastelenpark. Hiervandaan lopen wandelroutes in alle windrichtingen, Schaloen en omgeving dient als rustpunt voor bezoekers en houdt bezoekers op die manier langer in het gebied. Vanaf de N595 is er direct zicht op het kasteel en ondersteunende functies als parkeren nemen een beduidend minder prominente plek in. Hiervoor in de plaats zijn zeer goede verbindingen gekomen met de centrale parkeervoorzieningen in Stadsrand Zuid.

Door een herinrichting van de laatste op dit moment nog intensief agrarisch gebruikte gronden die evenwijdig aan de N595 gelegen zijn, is er een duidelijk herkenbaar beeld van natte kwelzones met natuurwaarden met daarachter de groene en extensief agrarisch beheerde gronden met te midden daarvan kasteel Schaloen. Daarnaast wordt het gebruik voor langzaam verkeer sterk verbeterd.

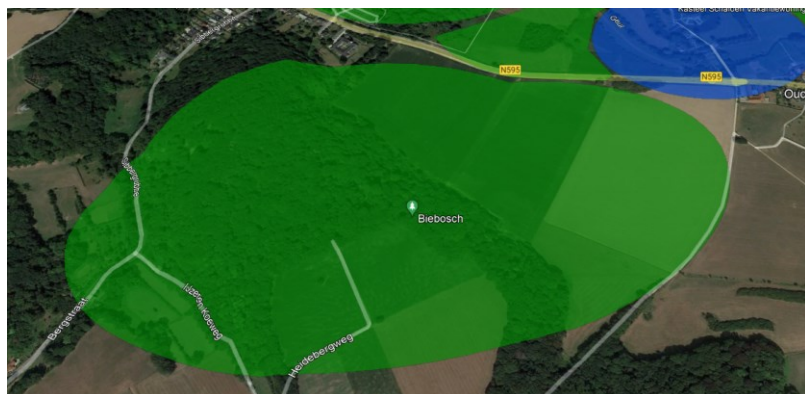
De N595 is minder prominent aanwezig in het gebied, waarbij profilering, inrichting en maximum snelheid belangrijke knoppen zijn waaraan gedraaid kan worden in dit kader.

3.3.4 ENVELOP BETROKKENEN

Natuurmonumenten en gemeente Valkenburg aan de Geul zijn de partijen centrale rol in dit gebied; zij hebben het grootste deel van het grondeigendom in dit gebied en de opgaven liggen met name op ruimtelijke ordening, natuurontwikkeling en natuurlijk gebied. Provincie Limburg (met name vanwege de N595 als bepalend element in deze omgeving) is een belangrijke partij bij de nadere concretisering net als de IVN en de uitbater van de verblijfsrecreatie en horeca bij Schaloen.

3.4 ZUIDELIJKE HELLING EN BIEBOSCH

Deze gebiedsenvelop beslaat de zuidelijke meer geleidelijk oplopende helling en het daarbovenop gelegen bos. De N595, tot aan de gebiedsenvelop Schaloen Centraal, maakt ook onderdeel uit van deze gebiedsenvelop. Aan de oostzijde wordt dit gebied begrensd door de Sint Jansbosweg.

3.4.1 KENMERKEN

De zuidelijke helling is een zeer open helling met weinig begroeiing. Deze helling is al sinds 1800 agrarisch in gebruik waarbij in die periode ook exact dezelfde begrenzing is aangehouden. Dit agrarische gebruik zorgt ook voor het typerende aanzicht van deze helling die ook in de toekomst behoudenswaardig is. Met de huidige wijze van agrarisch gebruik, die als behoorlijk intensief is te typeren, wordt er echter forse uitspoeling van verontreinigde stoffen richting de kwelzones en uiteindelijk de Geul veroorzaakt. De agrarische percelen worden voor een groot deel door de Provincie Limburg verpacht met relatief kortdurende pachtcontracten van drie jaar. Door het huidige zeer open profiel van de gehele helling van top tot teen treedt er bij regenval ook direct afstroming van water plaats en er wordt op of nabij de helling nauwelijks water vastgehouden; dit leidt met regelmaat tot overlast op de N595.

De Biebosch maakt onderdeel uit van het Natura 2000 gebied het Geuldal. De Biebosch is via het oostelijk gelegen Gerendal verbonden met de overige delen van het Geuldal. In de Biebosch vond er de afgelopen jaren forse oversterfte van eiken plaats. Dit is in de huidige vorm een bedreiging van de uitstraling en kwaliteit van dit gebied. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat het bos op een bodem met een combinatie van grind en kalk staat. Hierdoor ontstaat er aluminium vorming en daarmee samenhangend verstikking van de eiken. Ook een watertekort in droge en warme zomers draagt bij aan het verslechteren van de staat van deze eiken.

Onder de N595 zijn enkele faunapassages gelegen. Deze sluiten aan zuidelijke zijde echter direct aan op de agrarische percelen, waardoor de functionaliteit in veel gevallen beperkt is. Echte noord-zuid verbindingen ontbreken waardoor deze gebiedsenvelop ecologisch gezien slechts beperkt in verbinding staat met de rest van Valkenburg Oost.

3.4.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Het kenmerkende open landschap met het agrarische gebruik van de zuidelijke helling is essentieel voor de uitstraling van dit gebied, maar feitelijk voor heel het Kastelenpark. Deze kwaliteit moet dan ook voor de toekomst behouden blijven en het agrarisch gebruik is hiervoor een belangrijke drager.

Hierbij is het een belangrijke ontwikkelopgave om de uitstroom van stoffen te beperken en het afstromen van water te vertragen door het water vast te houden. Dit kan opgepakt worden bij de komende uitgifte van de pachtgronden door eisen te stellen aan het agrarisch gebruik ter verbetering van de bodemkwaliteit en de waterhuishouding. Wellicht zijn er op deze agrarische percelen koppelingen te maken met lokaal geproduceerde goederen en kan de teelt die hier plaatsvindt ontwikkeld worden in de richting van landbouw die bijdraagt aan bodem- en waterkwaliteit en versterking van biodiversiteit.

Op de helling zelf liggen de enige potentiële ontwikkelmogelijkheden op de smalle stroken van het agrarisch perceel. Hier zou bijvoorbeeld evenwijdig aan de Sint Jansbosweg een haag geplaatst kunnen worden die dienst doet als ecologische verbindingzone en waar eveneens voorzieningen aan gekoppeld kunnen worden om het water vertraagd van de helling af te voeren.

In de Biebosch is er enerzijds intensiever bosbeheer nodig met periodiek kappen om de oversterfte van de eiken tegen te gaan. De specifieke bodemkwaliteiten zorgen hiervoor. Anderzijds kunnen er aan de randen van de huidige bossen voorzieningen aan worden gelegd die het water dat op de helling valt vasthouden en tevens een versterking van de waarden van de bosrand betekenen; met welke maatregelen dit het best ingevuld kan worden dient nader onderzocht te worden (waarbij ook naar voorzieningen als 'Swales'¹ gekeken kan worden). Het hellingbos kan daarnaast op de steilste gedeelten versterkt worden door de aanplant van lichtminnende soorten.

Aan de westzijde tegen de stad aan en aan de noordzijde tegen de N595 kunnen verbindingzones gemaakt worden die enerzijds migratie van dieren tussen de noordelijke en zuidelijke helling mogelijk maakt en anderzijds dienen als vertraagde afvoer van het regenwater.

Deze zones kunnen smal, hoogstens enkele meters breed, aangelegd worden om zo het agrarisch gebruik op het grootste deel van de gronden te waarborgen.

3.4.3 TOEKOMSTBEELD

Het aanzicht en het gebruik van de zuidelijke helling zal over enkele jaren vrijwel hetzelfde zijn als op dit moment. Enkel de randen van dit gebied zullen wat anders ingericht zijn en functies als ecologische verbindingzone en het vasthouden van water vervullen. Het gebied blijft hiermee een gebied met agrarisch gebruik wat tevens herkenbaar is als landschappelijk beleevingsgebied.

De teelt die hier plaatsvindt zal gebeuren met behulp van minder bestrijdingsmiddelen dan nu gebeurt, met name om de waterkwaliteit in de kwelzones, Geulvijver en uiteindelijk de Geul te verbeteren.

De Biebosch is door intensiever beheer en het verder versterken van de randen ook in de toekomst een waardevol natuurgebied. De nu bestaande soorten hebben ook dan nog een belangrijke positie.

3.4.4 ENVELOP BETROKKENEN

Aangezien de opgaven in deze gebiedsenvelop met name liggen op de kwaliteitsverbetering van de Biebosch en het aanleggen van ecologische verbindingzones is Natuurmonumenten een belangrijke partij voor deze

gebiedsenvelop. Daarnaast is de Provincie Limburg eigenaar van een groot deel van de gronden en eveneens beleidsmatig en vanuit het beheer van de N595 betrokken.

Dit in overleg met het Waterschap, om het vasthouden van water goed vorm te geven, de gemeente Valkenburg aan de Geul aangezien dit gebied mede de oostelijke toegang vorm geeft en partijen als de LLTB om op een goede manier het agrarisch gebruik te kunnen waarborgen.

3.5 NOORDELIJK PLATEAU (EN HELLING)

De gebiedsenvelop Noordelijk Plateau (en helling) ligt bovenop de noordelijke helling van het Geuldal tussen de wegen Euverem en Groenenweg. Deze envelop gaat over de hier gelegen agrarische gronden, de omringende natuurgonden en de beek die uitmondt in de Geul.

3.5.1 KENMERKEN

De gronden op het Noordelijk Plateau zijn grotendeels al jarenlang agrarisch in gebruik. De natuurlijk ingerichte randen van dit plateau maken onderdeel uit van het Natura 2000 gebied het Geuldal. Kenmerkend voor deze gebiedsenvelop is dat het gaat om een hoger gelegen kom waarin water verzameld wordt. Dit regenwater gaat of direct richting de Geul of in de richting van de Schaesbergbeek en de buffer Sint Pietersvoetpad, waarbij veel erosie plaatsvindt.

In de verbinding richting de Geul zijn diverse andere functies gelegen, waaronder ook een gemeentelijk depot. Door de huidige inrichting is deze structuur niet goed zichtbaar en wordt deze afvoer ook niet optimaal gefaciliteerd.

Door de relatief intensieve landbouw die plaatsvindt op het plateau vindt er ook uitstroming plaats van water met beperkte kwaliteit.

3.5.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

De afvoer richting de Geul zou beter gereguleerd kunnen worden door de inrichting van die aflopende gronden te verbeteren en deze strook herkenbaar te maken en er geen functies als parkeren of een gemeentelijk depot in aanwezig te hebben.

Op het plateau zelf kan de manier van landbouw verder aangepast worden. Met name een meer natuurinclusieve landbouw zou hier, in een gebied dat omringd is door Natura 2000 gronden en op een

belangrijke en goed herkenbare locatie in het watersysteem, een grote meerwaarde betekenen. Zowel het Waterschap (in het kader van Water in Balans ten behoeve van het vasthouden en opname van water op percelen) als de provincie Limburg hebben regelingen om dit type landbouw te subsidiëren. Daarnaast heeft Natuurmonumenten de gronden direct grenzend aan de Natura 2000 gebieden in eigendom. Gezamenlijk maakt dat dit een belangrijke ontwikkeling is die verder opgepakt kan worden. Ook wordt door het waterschap op termijn een verkenning in dit gebied uitgevoerd voor het wateroverlastknelpunt bij kasteel Oost. Dit biedt wellicht mogelijkheden om verschillende ontwikkelingen te combineren.

3.5.3 TOEKOMSTBEELD

Het Noordelijk plateau op de Schaesberg is in de toekomst een voorbeeld van hoe natuurinclusieve landbouw op een plateau eruit kan zien. De waarden van de omringende gronden vormen het uitgangspunt en hiermee wordt tevens het water langer vastgehouden op het plateau voordat het vertraagd in het watersysteem terecht komt. Hierbij is het dus ook belangrijk dat er nog steeds sprake zal zijn van agrarisch gebruik, maar wel in een andere vorm dan nu plaatsvindt.

3.5.4 ENVELOP BETROKKENEN

De verdere ontwikkeling van dit gebied wordt door Natuurmonumenten opgepakt als voorbeeldlocatie vanuit hun landbouwagonderzoek. Hiervoor zullen ze samenwerken met diverse in het gebied betrokken partijen, zoals de LLTB, gemeente Valkenburg aan de Geul en Waterschap Limburg (met inbreng van hun kennis ten aanzien van het vasthouden van water).

3.6 OMGEVING STUW

De gebiedsenvelop Omgeving Stuw heeft betrekking op de gronden rondom de stuw in de Geul.

3.6.1 KENMERKEN

De Omgeving Stuw is een landelijk gelegen gebied met aan de noordzijde enige bebouwing. De in de Geul aanwezige stuw is een belangrijke barrière voor de vismigratie in de Geul. Het Waterschap heeft hier het voornemen om de huidige vistrap te verbeteren om migratie voor vissen te vergroten. Een goede locatie voor de aanleg van een dergelijke vistrap, mogelijk in combinatie met het optimaliseren van de inundatiemogelijkheden, moet nog gevonden worden.

Daarnaast ligt in deze omgeving een gasleiding. Deze leiding is vanaf deze locatie in westelijke richting aan vervanging toe en vanwege de ligging direct nabij de Geul wordt gezocht naar een andere locatie om in de toekomst verzakking of andere calamiteiten te voorkomen en beschadigingen door het natuurlijke meanderen van de Geul te voorkomen. Hiervoor wordt gezocht naar een duurzame en hogere plek (in de omgeving van het spoor). Op dit moment zijn in het kader van herstel van de schade naar de hoogwatercrisis van 2021 op delen stapelmuren aangelegd om meandering van de Geul op dit punt te beperken.

In deze omgeving splitst de recent aangelegde fietsroute, die aankomt vanuit het oosten en richting zuiden doorgaat, zich van de wandelroute over het Oostervoetpad. Dit gebied betreft grotendeels inundatie- en meandergebied. Binnen dit gebied is echter ook bebouwing waar door deze ligging relatief snel water komt.

3.6.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Rondom de stuw wordt in de komende periode gezocht naar een geschikte locatie voor de aanleg van een nieuwe vistrap. Dit zal leiden tot een herinrichting van deze omgeving aangezien er hiervoor grondverzet en werkzaamheden uitgevoerd moeten worden. Door het herstellen van beekbegeleidende beplanting, zodat de herkenbaarheid van de Geul en de functie als ecologische verbindingszone versterkt wordt, wordt de herkenbaarheid vergroot.

Door het verplaatsen van de gasleiding naar duurzamere en hogere gronden wordt deze mogelijkheid ook vergroot, doordat het hiermee mogelijk wordt diepwortelende beplanting aan te brengen in het gebied waar de gasleiding is gelegen. Daarnaast wordt hierdoor de meandering van de Geul niet beperkt. Het aanbrengen van beplanting rondom de Geul heeft mede als voordeel dat de watertemperatuur van de Geul, die nu met name in de zomer erg hoog is, beperkt kan worden en de afvoer van het water in de overstromingsvlakte vertraagd wordt.

In het kader van deze herinrichting is ook het beheer en onderhoud van de molentak een aandachtspunt. Voor de toekomst is een duidelijk beeld bij de molentak belangrijk aangezien deze zowel een rol speelt in de waterafvoer, in de ecologische verbindingmogelijkheden als in de ruimtelijke structuur in het gebied en de voeding van de waardevolle gracht rondom kasteel Schaloen.

3.6.3 TOEKOMSTBEELD

De Omgeving Stuw is in de toekomst heringericht waarbij er een vistrap is gerealiseerd en de Geul enerzijds duidelijker aanwezig is door beekbegeleidende begroeiing aan zowel noordelijke als zuidelijke zijde en anderzijds doordat de Geul vrij kan meanderen.

Het wandelen en fietsen is goed gefaciliteerd door middel van goed te gebruiken, gescheiden paden en conflictsituaties worden vermeden door afdoende profilering of door het scheiden van deze stromen, zoals

bijvoorbeeld tussen het Oostervoetpad en de fietsverbinding in noord-zuid richting. Het gebied functioneert optimaal als inundatie- en meandergebied en bebouwing is zoveel als mogelijk afwezig.

3.6.4 ENVELOP BETROKKENEN

De aanleg van de vistrap is de belangrijkste katalysator voor de ontwikkeling van deze gebiedsenvelop. Dit is een project waarvoor het Waterschap aan de lat staat. Vrijwel alle gronden in deze omgeving zijn in eigendom van Natuurmonumenten en zij zal een belangrijke partij zijn bij de opzet, net als de VBC (die samen de beekbegroeiende beplanting hebben georganiseerd en de VBC die met name een belang heeft bij het verbeteren van de visoptrek).

3.7 CENTRALE BEEMDEN

De projectenvelop Centrale Beemden heeft betrekking op de oude beemdgronden die gelegen zijn aan de zuidzijde van de Geul rondom Kasteel Oost, Schaloen en Genhoes. Van oudsher maken deze gronden onderdeel uit van deze historische ensembles. Daarnaast is de Geul tussen kasteel Oost en de stuw in deze projectenvelop gelegen.

3.7.1 KENMERKEN

De centraal in het Kastelenpark gelegen beemden zijn van oudsher de gedeeltelijk natte agrarische gronden die bij de drie kastelen in dit gebied behoorden. Het feit dat er zo nu en dan water op deze gronden stond, maakte dat het vruchtbare gronden waren die als eerste agrarisch in gebruik zijn genomen. In de landschappelijke opzet van het gebied zijn ze een beeldbepalend element voor de uitstraling van het Kastelenpark. Door de aanwezigheid van de beemden zijn de drie kastelen in groter opzicht duidelijk herkenbaar in het landschap.

De beemden vervullen, door hun relatief lage ligging, tevens een belangrijke rol voor de waterbergingscapaciteit in dit gebied. Ze zijn volledig aangewezen als inundatiegebied voor de Geul. De Geul meandert, met uitzondering van een aantal locaties waar dit niet mogelijk is zoals bij bruggen, vrij binnen deze projectenvelop.

Daarnaast fungeren de centrale beemden momenteel als rust- en foerageerplaats voor diverse diersoorten als reeën, vossen, dassen, fazanten en hazen.

3.7.2 ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Om de inundatie in deze gebiedsenvelop optimaal te houden is het belangrijk dat dit gebied open blijft. Beperkt kan er beplanting op essentiële locaties, bijvoorbeeld in de vorm van beekbegeleidende begroeiing, onder voorwaarden worden toegevoegd. De relatie tussen de Geul en de beemden kan verder versterkt worden, waardoor de beemden in het geval van hoogwater ook een nog een belangrijkere rol in het systeem spelen. Uitgangspunt hierbij is dat de uitstraling van de beemden als weilanden rondom de kastelen blijft bestaan. Met deze begroeiing kan de watertemperatuur in de Geul in warme periodes beperkt worden wat goed is voor de aanwezige flora en fauna.

De beemden reiken vrijwel van het gehele westen tot het oosten van het Kastelenpark. Tot nu toe is het functioneren van de beemden ook op die windrichting georiënteerd. Aangezien de beemden langgerekt zijn, kan er hier een versterking van de relatie tussen noord-zuid gerealiseerd worden. Dit in de vorm van relaties in de waterhuishouding en ecologische verbindingen en aan de randen mogelijk in beperkte mate wandel- of fietsverbindingen.

3.7.3 TOEKOMSTBEELD

Ook in de toekomst zullen de beemden duidelijk herkenbaar zijn als de groene weiden rondom de kastelen Oost, Schaloen en Genhoes. Het karakter zal overwegend open zijn en er zullen geen andere gebruiksfuncties in gelegen zijn, met uitzondering van wandel- of fietsverbindingen. De inrichting kan echter wel geoptimaliseerd zijn in de zin dat deze gronden dienst doen als inundatiegebied en water zoveel als mogelijk vasthouden en vertragen in het geval van hevige regenval in combinatie met de belangrijke ecologische functie die het gebied vervult. De historische morfologie is hiervoor een inspiratiebron.

3.7.4 ENVELOP BETROKKENEN

De belangrijkste functie van de beemden is en blijft op het gebied van het functioneren als inundatiegebied. Ten aanzien van dit functioneren zijn er op dit moment niet direct opgaven, maar mogelijk dat in de toekomst nog nader onderzocht kan worden hoe dit geoptimaliseerd kan worden. Vanuit dit oogpunt is het Waterschap Limburg een belangrijke partij in deze gebiedsenvelop.

Daarnaast zijn met name Natuurmonumenten, vanuit grondeigendom en de groene inrichting en het natte natuurbeheer, en gemeente Valkenburg aan de Geul vanuit het behoud van de cultuurhistorische waarden, de visie Valkenburg Oost en de realisatie van wandel- en fietsverbindingen, betrokken bij deze gebiedsenvelop. Door deze inrichting is het een klimaatbestendig (productie)landschap. Hier kan inspiratie opgedaan worden zodat het als pilot rond klimaatadaptatie dient en waar bijvoorbeeld groente en fruit verbouwd wordt (zoals in de vroegere kasteeltuinen).

VERVOLG

Door de gemeente Valkenburg aan de Geul is op 13 december 2021 de visie Valkenburg Oost vastgesteld. De gemeente is voornemens vanaf medio 2022 inhoudelijk te gaan werken aan het uitvoeringsprogramma voor Valkenburg Oost, inclusief het Kastelenpark. Daarnaast spelen er nog andere beleidsmatige onderzoeken,

zoals het onderzoek naar de systeemwerking van de Geul door het Waterschap en de provincie Limburg en de SeSa Geul.

Deze agenda Kastelenpark Valkenburg – Schin op Geul geeft een kader voor verdere uitwerking van de integrale opgaven in dit gebied. Met de uitgewerkte ontwikkelingsrichtingen en toekomstbeelden kunnen concrete uitvoeringsmaatregelen uitgewerkt worden door de verschillende onderscheiden envelop betrokkenen. In 2022 kunnen de budgetten gezocht worden voor het uitvoeren van de nadere studies om dit uit te werken. Deze uitwerkingen kunnen vanaf 2023 opgepakt worden.

Door de samenwerking tussen de diverse gebiedseigenaren en de overkoepelende doelen voor het gehele Kastelenpark kan dit met onderlinge samenhang gebeuren, waardoor in de praktijk ook win-win situaties benut kunnen worden.

Om de samenwerking inhoudelijk vorm te geven, zullen er bestuurlijke afspraken gemaakt worden over de wijze van samenwerking en de rol die de betrokken partijen hierin (gaan) spelen. Dit bestuurlijk overleg vindt plaats in de vorm van de Stuurgroep agenda Kastelenpark Valkenburg – Schin op Geul waarin op dit moment in ieder geval Waterschap Limburg, Natuurmonumenten en gemeente Valkenburg aan de Geul deelnemen en waar wellicht ook nog de provincie Limburg aansluit.

Daarna kan de inhoudelijke uitwerking aan de hand van de gebiedsenveloppen opgepakt worden. In eerste instantie wordt hierbij gekeken naar mogelijke financieringen en de tijdsplanning die gehanteerd wordt ten aanzien van deze uitwerking.

BIJLAGE

GEBIEDSENVELOPPEN WERKSESSIES

BIJLAGE 1: STADSRAND NOORD

Kenmerken	- N595 doorsnijdt kern Valkenburg; - Inundatiezone versmalt – meandering onmogelijk gemaakt door huidige inrichting en functies; - Verzorgingstehuis; - Sportvelden / scouting (bij jeugd zeer bekende locatie); - In het algemeen veel op zichzelf staande, maar sterk lokaal publiek trekkende functies; - Kasteel Oost geen/beperkte functie -> ook tuin ligt braak; - Wandelpark aan zuidzijde Geul; - Veel/grote wateroverlast; - Parkeren in hele zone tussen spoor en sportvoorzieningen; - Beek doorsnijdt deelgebied van noord naar zuid; - Snelste weg van stad naar buitengebied.
Wat speelt hier?	- Veel stedelijke druk op klein gebied; - De geul heeft hier weinig ruimte omdat hij stedelijk gebied in gaat; - Weinig ecologische verbindingen in huidige situatie; - Gebied erg gesloten (door begroeiing, maar ook erfafscheidingen).
Wat wil je hier?	- Goede relatie stad -> buitengebied (met name dus vanuit de stad gezien); - Meer ruimtelijke samenhang : - o In functies; - o In uitstraling; - o Geen 'restfuncties'; - o Duidelijke routes + aantrekkelijke entree. - Natuurlijke(re) oevers; - Bezoekers, met name jongeren, van huidige functies ook betrekken bij het buitengebied (bijvoorbeeld door ontmoetingsplekken toe te voegen); - Zoveel als mogelijk afkoppelen regenwater van riool in stedelijk gebied; - Meer groen richting centrum; - Zichtbaarheid en beleefbaarheid Geul en kasteeltuinen vergroten; - Compacte stedelijkheid realiseren; combinaties van functies (waterberging met sporten,

	educatie met horeca etc.); - Bij bestaande (en nieuwe) bebouwing adaptieve maatregelen treffen om overlast bij hoogwater te voorkomen of beperken; - Lage delen vrij (houden/maken) ten behoeve van ruimte voor de Geul; - Relatie met Geulpark (stadsrand zuid) versterken in de vorm van routing en zicht; - Parkeren clusteren en niet verspreiden over het gehele gebied.
	- Binnen bestaand stedelijk gebied dus mogelijkheid tot bebouwing; - Bestaande functies dus (relatief) hoge grondwaarde (op dit moment niet de functies met hoogste grondwaarde); - Inundatiegebied op grens veld 1 en 2 -> in inundatie geen bebouwing, maar hele gebied ligt relatief laag;
Wat kun je hier?	- Deels in beekdal, voetbalvelden in bescherming Zuid Limburg, tennis, jeugdhonk + Sevagram; - Entree versterken zaken combineren; - Mensen langer vasthouden (randvoorwaarden in de vorm van parkeren, afstand tot de stad, nabijheid buitengebied, benutbare bebouwing is aanwezig); - Realiseren/versterken van poortfunctie; sturing op daarbij passende functies.
Wat kan er komen?	- Duidelijke en aantrekkelijke (wandel)routes; - Parkeren voor toegang buitengebied; - Informatie over het gebied; - Ideale locatie voor laagdrempelig leren kennen van het buitengebied (functies voor jeugd, horeca, informatie); - Versterking landschappelijke kenmerken (beekloop, Geulovers, relatie met steile helling); - Duidelijkere zonering; functies een duidelijke en herkenbare plek geven.

BIJLAGE 2: STADSRAND ZUID

Kenmerken	- Oostelijke poort van Valkenburg; - Parkeren voor centrum + sprookjesbos; - Beperkte wandel- en fiets ontsluiting naar en van stad; - Gebied met weinig concrete functie (maar wel veel fysieke ingrepen in de ruimtelijke structuur); - Beperkt groenbeheer / veel wildgroei; - Visvijver; - Relatief laag gelegen (tov directe omgeving, maar ook in heel Valkenburg Oost); - Vrijwel volledig Goudgroene natuur / Natuurnetwerk; - Vrijwel geheel eigendom gemeente (met natte gronden aan N595 Natuurmonumenten); - Veel hekwerken en afgescheiden gedeelten.
Wat speelt hier?	- Overloopparkeren Sprookjesbos; - Oostelijke en noordelijke rand is (zeer) dicht begroeid geraakt; - Eind jaren '80 is de visvijver aangelegd, toen met het idee er een groter recreatiegebied van te maken; - Hangplekken tussen vijver en stad; - Wildtunnels + verbindingen onder N595 + afrastering aangelegd (functioneren ze allen?); - Afgelopen jaren is een beweegroute aangelegd.
Wat wil je hier?	- Een aantrekkelijke entree van de stad; - Een geleidelijke overgang van oude beemden rondom Schaloen naar de stad; - Dit gebied onderdeel laten uitmaken in de totale samenhang van groengebieden (ook in noord-zuid richting); - Deze omgeving meer functie geven en daarmee identiteit geven. Hiervoor is samenhang naar omringende gebieden (Schaloen, Kasteel Oost en stedelijke bebouwing) nodig; - Wandelveorzieningen (bereikbaarheid) richting stad en buitengebied verbeteren; - Samenhang met naastgelegen woonwijk versterken; - Relatie met de kastelen en landerijen versterken;

	- Ruimtelijke uitstraling verbeteren en meer groen aankleden om aan te laten sluiten op de omgeving, waarmee er ook mogelijkheden zijn om hem klimaatadaptief te maken; - De visvijver ook benutten voor het zuiveren van het water dat van de helling komt en uiteindelijk naar de Geul wordt geleid.
Wat kun je hier?	- Bebouwing is heel lastig toe te voegen, want vrijwel gehele gebied ligt in inundatiegebied, Goudgroene natuur (en in ontwerp Omgevingsverordening natuurnetwerk) (volgens provinciaal beleid); - Water vasthouden; - Realiseren van helofytenfilter/ zuiverende moeraszone in de vijver; - De visvijver beter op de omgeving aan laten sluiten en zorgen voor minder harde overgangen; - Buitenactiviteiten (want nu al vissen, wandelen, sportroute aanwezig en toegestaan; bovendien dicht bij stad); - Parkeerontwikkeling met name ook in relatie gezien met keuzes in het buitengebied, naast de inrichting als overloopparkerplaats voor het centrum.
Wat kan er komen?	- Verbindingsroutes; - Centraal parkeren voor stad en buitengebied + vertrek parkeren wandelen en fietsen in omgeving; - P+R met voorzieningen; - Verbinding tussen Geul en zuidelijke helling; - Ecopark rondom de huidige visvijver.

BIJLAGE 3: SCHALOEN CENTRAAL

Kenmerken	- Historisch zeer waardevol ensemble van kasteel, bijgebouwen, toegangslaan en bijbehorende gronden; - IVN met kasteeltuin; - Lang parkeren aan N595; - Op grens van 50 km/h zone Schin op Geul - 80km/h zone buitengebied; - Parkeren rondom Schaloen; - Kwelstrook evenwijdig aan provinciale weg .
	- Beekloop richting Geulpark valt droog en is vies; - Onduidelijke verdeling tussen en van functies;
Wat speelt hier?	- Langparkeren voor bezoek aan omgeving ; - Onduidelijkheid over aanwezige functies; - De hoge natuurkwaliteiten, met name in de vorm van glanshaverhooilanden, zijn in de knel door ruimtegebrek en omgevingsfactoren.
Wat wil je hier?	- Buitenplaats uitstraling behouden; - Kasteel zwaartepunt laten blijven in ruimtelijke uitstraling, maar ook functioneel meer importantie geven; - Ontwikkeling locatie als scharnierpunt in Valkenburg Oost; - Geen verkeer (en parkeer)knooppunt (parkeren niet meer in het zicht); - Duidelijke relatie tussen parkeren en functies in dit gebied realiseren; - Afronden kwelzones in oostelijke richting (tot aan oprit Schaloen); - Duidelijke relatie tussen parkeren en functies in dit gebied realiseren; - Veiligere mogelijkheden bieden voor het oversteken van N595 voor fietsers en wandelaars; - Relatie tussen parkeerplaatsen in standsrand verduidelijken en versterken (nieuwe en betere verbindingen); - Samenhang bestaande functies rondom Schaloen stimuleren en het geven van een functie aan alle gebouwen in dit gebied; - Versterken van het gebied als verblijfsgebied en niet alleen als doorgangsgebied.
Wat kun je hier?	- Geen bebouwing bij realiseren;

- Kasteel Schaloen functie geven;
 - Bestaande bebouwing intensiever benutten;
 - Geen plek voor lang-parkeren;
 - Uitstraling + samenhang landschap vanaf N595 verhogen;
 - Uitstraling van gebied als tussenzone tussen Valkenburg en Schin op Geul afzwakken; versterken beleefbaarheid als gebied op zich;
 - Parkeervraag bezien met voorgenomen ontwikkeling van een parkeervoorziening in Stadsrand zuid.
Wat kan er komen?	- Functies met beperkte parkeervraag (bereikbaar te voet of fiets); - Meer wandelroutes richting noorden en westen; - Hoogwaardigere inrichting voorterrein (richting N595).

BIJLAGE 4: ZUIDELIJKE HELLING EN BIEBOSCH

Kenmerken	- Stadsrand Valkenburg met Priorij; - Grootchalige agrarisch hellingpercelen; - Sterke afstroming van water van helling; - Openheid en kenmerkende helling (daarmee met name ook een landschappelijk belevingsgebied); - Biebosch is een typisch lichte hout bos met specifieke soorten.
Wat speelt hier?	- Sterfte bomen in hellingbos; - Kort lopende pachtcontracten (voor 3 jaar met intensief agrarisch gebruik); - Vraaggestuurde pachtuitgave op dit moment, met pre voor water en stikstof bij uitgifte; - Sterke en vervuilde waterafvoer vanaf helling via beken naar Geulvijver en Geul; - Zeer herkenbaar en stabiel landschap met al vanaf 1800 stabiel blijvende verdeling tussen agrarische en natuurpercelen; - Biebosch N2000 gebied; - Ecologische verbindingzones (tunnels) onder N595; - Gebied is volledig stedelijk ingericht (zelfs onder fietspad liggen straatkolken); - Het hellingbos staat op een bodem bestaande uit grotendeels grind en kalk; daardoor ontstaat aluminium en uiteindelijk verstikking van (eiken)bos.
Wat wil je hier?	- Open karakter behouden; - Goed functionerend hellingbos; - Stadsrand ook benutten voor ecologische afscherming en inpassing; - Functioneel landschap (agrarisch) en open en relatief grootschalige percelen behouden; - Beter en langer vasthouden water op helling, vertraagd afvoeren richting Geul; - Verbeteren waterkwaliteit (is voeding voor natte kwelzones, vervolgens visvijver en uiteindelijk de Geul); - Betere recreatieve verbindingroutes; - Versterkte ecologische verbindingroutes;

	- Regenwater vasthouden; overzijde van N595 kampt met niet optimaal functionerende kwelzones (te droog) met slechte waterkwaliteit; - Uitgebreid bosbeheer met kappen en hakhout om op de specifieke bodemkwaliteit in te spelen (met name ten behoeve van het behoud van het eiken bos).
Wat kun je hier?	- Geen bebouwing realiseren; - Wandelen versterken; - Profiel behouden; - Contrast bos <-> openheid behouden; - Verminderen bemesting; - Agrarische percelen benutten voor lokale teelt en productieketens; - Realiseren erfbeplanting (gebiedseigen hagen) met relatief beperkte hoogte in combinatie met voorzieningen om water vast te houden; - Combinatie van watervasthouden en bufferzones bos (bijvoorbeeld in de vorm van swales).
Wat kan er komen?	- Agrarisch gebruik; - Ecologische verbindingen; - Bufferzones voor water; - Bij het gebied passende aansluiting op N595 (lage hagen, water retentie etc).

BIJLAGE 5: NOORDELIJK PLATEAU

Kenmerken	- Steile helling; - Relatief grootschalige agrarische percelen; - Typerende kom op het plateau waarin water verzameld wordt; - Beekloop in de richting van sportvelden naar de Geul; - Gemeentelijk depot op plateau.
Wat speelt hier?	- Veel uitspoeling met vervuiling van Geul als gevolg; - Noord-zuid beekdal slecht herkenbaar; - Voor het overige behouden van de huidige ruimtelijke kwaliteit.
Wat wil je hier?	- Grotendeels behoud ruimtelijke functies; - Relatie met Geuldal versterken; - Meer natuurinclusieve landbouw; - Verbeteren waterkwaliteit van de afvoer richting Geul; - Natuurlijkere overgang tussen natuurgebieden (N2000) en agrarische gronden.
Wat kun je hier?	- Geen nieuwe functies toevoegen; - Behouden open karakter.
Wat kan er komen?	- Ruimtelijke verbetering en beter herkenbaar maken noord-zuid verbinding richting Geul; - Verbindingszone naar Geul over sportvelden en versterken ruimtelijke relatie richting N595 en verder de andere helling op; - Natuurinclusief agrarisch gebruik.

BIJLAGE 6: OMGEVING STUW

Kenmerken	- Duidelijk herkenbare ruimtelijke structuur; - Kleine concentratie van fysieke opgaven; - Natuurlijke loop Geul; - Duidelijk aanwezige beemden en meanderzone.
	- Begin van te verleggen gasleiding naar een hogere en duurzame locatie; - Stuw vormt een belangrijke belemmering in de Geul voor vistrek;
Wat speelt hier?	- Omgeving van nieuwe fietsroute; - Blijvende opgave om fiets- en wandelverkeer elkaar niet in de weg te laten zitten; - Er is bebouwing in deze omgeving aanwezig die omringd wordt door inundatiegebied; betekent dat iets voor de toekomst?
Wat wil je hier?	- Behouden huidige ruimtelijke kwaliteit; - Behouden inundatiemogelijkheden en doorstroming Geul; - Aanplanten ten behoeve van verlagen watertemperatuur (mits vergund door Waterschap); - Waterkwaliteit verbeteren; - Realiseren schone kiezelbedden; - Eigenaarschap inclusief beheer van de Molentak helder maken.
Wat kun je hier?	- Projecten inpassen op een wijze die past bij de bestaande landschappelijke- en natuurwaarden; - Realiseren herkenbare beekloop met begeleidende beplanting.
Wat kan er komen?	- Visverbinding (bij voorkeur in de kortste stroom van de Geul); - Openbare toegang; - Wandel- en fietsverbindingen; - Zo min mogelijk belemmeringen voor de waterstroom; - Voorzieningen voor het in droge periodes vasthouden van water.